

Transcendentalia

V určité filosofické tradici se stalo zvykem mluvit o transcendentáliích a o transcendentálním myšlení či transcendentální filosofii v tom smyslu, že jde o reflexi, jíž se vědecký rozum obrací sám k sobě resp. k podmínkám svého fungování a vůbec své možnosti. Po mém soudu to je termín poněkud odstrašující, zejména však zavádějící právě onou předponou trans-, sugerující, jako by šlo o nějakou horní, vrchní vrstvu myšlení, zatímco ve skutečnosti jde o hloubku, o hlubší a ještě hlubší předpoklady a základy myšlení, a to základy, kterých si původně ono myšlení není ani dost vědomo a které je třeba nejprve v reflexi rozpoznávat. Proto také nejde o žádné „šplhání vzhůru“, jak by naznačovalo i latinské sloveso „scando“. Když si všechno tohle uvědomíme, pochopíme na jedné straně, proč taková reflexe znamená jakési navracení myšlení k vlastním předpokladům, které ovšem původně nebyly vědomě a už vůbec ne cíleně „před-položeny“ – tím je plně odůvodněno ono „re-“ i ono „ohýbání“ (zpět), ona „flexe“. Zároveň však se stává zřejmějším, jakou povahu ony „předpoklady“ či spíš „základy“ mají – nese je s sebou ono myšlení samo, které se k sobě ještě nevrátilo a nepodrobilo samo sebe svému vlastnímu přezkoumávání. Prostě a dobře: onen kantovský termín, byť reinterpretovaný, se vůbec nehodí.

(Písek, 101016-1.)